

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Nr. 363

Rīgā, 2014.gada 6.oktobrī.

Latvijas Republikas
Saeimas priekšsēdētājai
Solvitai Āboltiņai

Ļoti cienījamā Āboltiņas kundze!

Saeima 2014.gada 25.septembrī pieņēma likumu „Grozījumi Maksātnespējas likumā” (likumprojekta Nr.367/Lp11), kas citā starpā paredz arī būtiskas izmaiņas maksātnespējīgo parādnieku un nodrošināto kreditoru tiesiskajās attiecībās no 2015.gada 1.janvāra.

Neskatoties uz minētajiem papildinājumiem likumā, esmu saņēmis virkni lūgumus neizsludināt Saeimas 2014.gada 25.septembrī pieņemto likumu „Grozījumi Maksātnespējas likumā” un nodot to otrreizējai caurlūkošanai. Pamatā tam bijuši vairāki argumenti, tajā skaitā iebildumi par maksātnespējīgo parādnieku atbildības samazināšanu pret nodrošināto kreditoru. Grozījumi Maksātnespējas likuma 147.pantā noteic, ka fizisko personu maksātnespējas procesos parādnieki būs atbildīgi par savām saistībām pret nodrošināto kreditoru tikai iekīlātās mantas vērtības apmērā. Tie paredz, ka pēc iekīlātās mantas pārdošanas nodrošinātais kreditors zaudēs savas prasījuma tiesības.

Uzskatāms, ka grozījumi Maksātnespējas likuma 147.pantā, kas stāsies spēkā no 2015.gada 1.janvāra, rada riskus saistībā ar hipotekārās kreditēšanas pieejamību mājokļa iegādei tālāk minēto iemeslu dēļ.

Pirmkārt, Saeimas sēdes debatēs, pieņemot attiecīgā likuma grozījumus, netika pienācīgi izvērtēta šo grozījumu ietekme uz valsts tautsaimniecību, kā arī netika veikta pietiekami konkrēta ekonomisko rādītāju analīze. Tomēr likumdevēja gribu noteikt tieši šādu regulējumu (kas noteiktās situācijās mazina galvojuma institūta nozīmi) apliecina gan konkrētie balsojumi, gan darba ilgums pie attiecīgo priekšlikumu izvērtēšanas. Proti - priekšlikums, kas tika pieņemts otrajā lasījumā 2013.gada 28.novembrī, paredzēja parādniekam maksātnespējas procesā atbildību par savām saistībām pret nodrošināto kreditoru tikai iekīlātās

mantas vērtības apmērā, bet 2014.gada 25.septembrī trešajā lasījumā par šāda regulējuma izslēgšanu balsoja vien viena ceturtā daļa Saeimas deputātu, savukārt šāda regulējuma saglabāšanu (precizējot, ka tas attiecas uz parādnieka mājokli) atbalstīja 46 deputāti un atturējās 36 deputāti.

Otrkārt, ieviestais regulējums samazinās banku interesi kreditēt hipotekāro kredītu aizdevumus un liks bankām palielināt pirmo iemaksu, ko daudzi nevarēs atļauties. Latvijas Banka uzskata, ka līdz ar to sašaurināsies jau šobrīd niecīgā kreditēšana, lai gan tieši šobrīd Eiropas Centrālā Banka nolēmusi sākt mērķētas ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas, kas nozīmē tieši Latvijas tautsaimniecības attīstībai pieejamus finanšu līdzekļus aptuveni 560 miljonu eiro apmērā uz četriem gadiem.

Jāuzsver, ka, lai arī Latvijas tautsaimniecībā pēdējos gados ir novērojama izaugsme, līdz ar Maksātnespējas likuma grozījumiem pēc būtības ir apdraudēta valsts atbalstītās pirmā mājokļa iegādes programmas īstenošana, kas attiecināta uz personām, ar kurām kopā dzīvo un kuru apgādībā ir vismaz viens nepilngadīgs bērns. Valsts šobrīd sniedz galvojumu dzīvojamās telpas iegādei vai būvniecībai ņemtā aizdevuma atdošanai. Likumdevējs no 2015.gada 1.janvāra paredz noteikt jaunu regulējumu attiecībā uz maksātnespējīgā parādnieka saistībām pret nodrošināto kreditoru, kas galvojuma institūtu padara mazvērtīgu, tas samazina pirmā mājokļa iegādes iespējas. Tā kā viens no valsts izvirzītajiem mērķiem ir atbalstīt jaunās ģimenes, secināms, ka no 2015.gada 1.janvāra ir jārod alternatīvi risinājumi. 2014.gada 2.oktobrī Latvijas Valsts prezidenta kancelejas rīkotajā sanāksmē piedalījās arī Saeimas deputāti, kuri bija iesaistīti Maksātnespējas likuma 147.panta sestās daļas priekšlikumu izpētē un izstrādē, un tika apliecināts, ka risinājumi būs jāmeklē, bet vienlaikus tika atzīts, ka konkrēti priekšlikumi nav izstrādāti.

Treškārt, lai arī hipotekārās kreditēšanas tiesiskais regulējums dažādās valstīs atšķiras, tomēr pieejamā informācija liecina, ka nevienā Eiropas Savienības valstī fizisko personu maksātnespējas procesā parādnieka atbildība par savām saistībām pret nodrošināto kreditoru būtu tikai iekārtās mantas vērtības apmērā. Līdzīgs regulējums - bez regresa hipotekārie kredīti (*non-recourse loans*) - pastāv atsevišķos Amerikas Savienoto Valstu štatos, tomēr atšķirībā no Saeimas pieņemtā regulējuma, personai nav jābūt maksātnespējīgai. To priekšrocība - parādnieks par savām saistībām atbild tikai ar iekārtāto mantu, savukārt trūkumi - lielāka aizņēmēja paša līdzdalība jeb pirmā iemaksa, kas var sasniegt 40-50%, paaugstinātas procentu likmes un sliktāka disciplīna aizdevuma atmaksā.

Arī Starptautiskais Valūtas fonds vērsis uzmanību uz šo jautājumu, norādot, ka grozīumi, kas samazinātu hipotekāro aizņēmēju un to galvinieku atbildību ķīlas vērtības apmērā, nozīmē ievērojamu hipotekārās kreditēšanas samazinājumu un procentu likmju kāpumu.

Tādējādi pieņemtās izmaiņas ierobežos lielākās daļas hipotekāro kredītnēmēju rīcības brīvību, it īpaši ārpus Rīgas un lielajām pilsētām. Tā kā aizņēmēja paša līdzdalība jeb pirmā iemaksa būtiski pieauga, sasniedzot pat 40% un paaugstināsies arī procentu likmes, hipotekārā kreditēšana klūs praktiski neiespējama. Rezultātā būtiski samazināsies jau tā zemā darbaspēka mobilitāte reģionos un tiks veicināta iedzīvotāju emigrācija, kas jau šobrīd ir viens no lielākajiem apdraudējumiem Latvijas valsts nākotnei.

Nemot vērā iepriekš minēto, aicinu Saeimu izvērtēt pieņemtos grozījumus Maksātnespējas likumā.

Valsts prezidents

Andris Bērziņš